

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «ЕКОНОМІКО-ПРАВНИЧИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Олена ГРИБАНОВА

« 18 » вересня 2024

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки: фахових молодших бакалаврів з соціальної роботи

галузі знань: 23 Соціальна робота

спеціальності: 231 Соціальна робота

освітньо-професійної програми: Соціальна педагогіка

Укладач: Анжеліка МІЛЬЧЕВА

Обговорено та ухвалено
на засіданні циклової комісії суспільних
дисциплін та права

Протокол № 1 від "02" вересня 2024

Голова ЦК ЕІМ

Максим НОСИК

(ініціали, прізвище)

Ухвалено методичною радою коледжу

Протокол № 1 від "18" вересня 2024

Заступник директора з НМР

Альона ХОДАКОВСЬКА

(ініціали, прізвище)

2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни складено відповідно до:

- **Історія України:** Навчальні програми для закладів загальної середньої освіти. – Київ: HREC PRESS, 2022. – 260 с.
- **Програма ЗНО** (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 26.06.2018 року № 696). – К.: МОН України, 2018. – 37 с.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни		
		денна форма здобуття освіти		
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: <u>23 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	Нормативна		
Загальна кількість годин за освітньою програмою профільної середньої освіти – 110 II семестр – 20 год. III семестр – 30 год. IV семестр – 60 год. Загальна кількість інтегрованих годин за освітньо-професійною програмою – 90 III семестр – 30 год. IV семестр – 60 год	Спеціальності : <u>231 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	Рік підготовки – 1, 2-й		
		Семестри		
		2-й	3-й	4-й
		Лекції		
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: II семестр – 1 год. III семестр – 2 год. IV семестр – 4 год.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>фаховий молодший бакалавр з соціальної роботи</u>	-	14	30
		Практичні, семінарські		
		20	16	30
		Лабораторні		
		-	-	-
		Самостійна робота		
		-	-	-
Вид контролю: II семестр-диф. залік, III семестр – диф.залік, IV семестр – залік (ДПА у формі ЗНО/НМТ)				

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у здобувачів фахової передвищої освіти історичних знань; розвиток історичного мислення студентів, яке передбачає загальне розуміння історичного процесу; виховання патріотизму і поваги до інших народів; підготовка до активного громадського життя в Українській державі.

У разі успішного завершення курсу здобувач освіти набуває **програмні компетентності** (з ОПП):

ІК. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів соціальної роботи, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 9. Здатність працювати самостійно і в команді, налагоджувати комунікаційні зв'язки та міжособистісні взаємодії під час вирішення поставлених завдань.

ЗК 10. Здатність діяти у відповідності до принципів академічної доброчесності.

СК 3. Здатність вести документацію під час виявлення потенційних отримувачів соціальних послуг.

СК 14. Застосовувати методи та прийоми комунікації, виходячи з професійних, вікових особливостей соціальних груп.

Програмні результати навчання, які досягаються за допомогою вивчення дисципліни (з ОПП):

РН 19. Володіти навичками якісного академічного письма та дотримуватися принципів академічної доброчесності.

Міждисциплінарні зв'язки реалізуються у курсі історії української та зарубіжної культури.

Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Найдавніша та Давня історія України

Тема 1. Вступ до історії України

Історія України як наука. Методи історичного дослідження; зв'язок історії України з іншими науками. Історичне джерело. Джерела з історії України: визначення поняття, класифікація історичних джерел: речові, усні, писемні, візуальні.

Тема 1. Стародавня історія України

Поява та розселення людей на території України. Заняття привласнювального господарства. Поширення землеробства й скотарства на землях України. Неолітична революція. Трипільська і середньо-стогівська археологічні культури. Кочовики за раннього залізного віку. Заснування античних міст-колоній у Північному Причорномор'ї та Криму. Велике переселення народів.

Тема 3. Східні слов'яни

Найдавніші писемні та археологічні джерела про слов'ян. Проблема "прабатьківщини" слов'ян в історіографії. Велике переселення народів на початку нової ери. Походження слов'ян та їх розселення на території України. Розвиток землеробства, скотарства, ремесел. Суспільний устрій, побут, звичаї, вірування східних слов'ян. Державне об'єднання антів. Східнослов'янські об'єднання племен на території України. Орне землеробство – основа господарства слов'янських племен України. Еволюція суспільного устрою східних слов'ян. Територіальна община. Поява приватної власності. Взаємовідносини східних слов'ян з сусідніми народами.

Тема 4. Русь-Україна (Київська держава)

Концепції походження держави Київська Русь та їх оцінка в сучасній історіографії. Соціально-економічні та політичні фактори об'єднання слов'ян. Київське князівство Аскольда. Інші осередки державності на Русі. Внутрішньо – та зовнішньополітична діяльність перших київських князів/княгині: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава. Державотворення к. X -сер. XI ст. Запровадження християнства як державної релігії. «Руська правда». Політичний лад Київської Русі та соціальна структура давньоруського суспільства. Київська держава в період найбільшого піднесення та могутності: правління Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Культура Київської Русі. Міжнародне визнання Київської Русі. Причини та наслідки політичної роздробленості Київської Русі. Утворення самостійних князівств: Київського, Переяславського, Чернігово-Сіверського та інших. Продовження процесу формування української народності. Перші згадки про етнотопонім "Україна". Історичне значення Київської Русі.

Тема 5. Королівство Руське (Галицько-Волинська держава). Монгольська навала

Об'єднання. Політичний, соціальний та економічний розвиток в XII – першій половині XIVст. Правління династії галицьких Ростиславичів, Ярослав Осмомисл. Правління династії Галицько-Волинських Романовичів. Роман Мстиславич. Галицько-волинські землі в період громадянських воєн. Данило Галицький і боротьба Галицько-Волинських князів з монголо-татарами. Занепад Галицько-Волинського князівства. Галицько-Волинське князівство як одна із форм української державності. Галицько-Волинська держава як продовжувач культурної традиції Київської держави.

Розділ 2. Українські землі в складі інших держав(II п. XIV - I п. XVIIст)

Тема 6,7. Руські удільні князівства у складі іноземних держав у II п. XIV – I п. XVIст.

Зростання політичної могутності Великого князівства Литовського. Боротьба за оволодіння Галицько-Волинським князівством. Вхід Волині, Чернігово-Сіверщини, Поділля, Київщини та Переяславщини до складу Литовської держави. Політика литовських князів на українських землях. Суспільно-політичний устрій держави. Київська унія 1385 року. Політичне становище українських земель після Кревської унії. Литовський князь Вітовт, його зовнішня і внутрішня політика. Зміна політичного курсу Литви. Ліквідація удільних князівств. Українські землі у складі Молдовського князівства, Угорщини, Московської держави та Османської імперії. Соціальний устрій та господарське життя в Україні в XIV-XV столітті. Розвиток сільського господарства. Аграрна реформа 1557 р. Формування панщинно-фільваркового господарства. Зростання залежності селян від магнатів і шляхти. Юридичне оформлення кріпосного права. Розвиток ремесла, сільських і міських промислів, торгівлі. Духовне життя, Зростання міст, надання їм Магдебурзького права. Культурне життя.

Тема 8. Українські землі у складі Речі Посполитої (II пол. XVI -I пол. XVII ст.)

Люблінська унія 1569 року: причини прийняття, зміст, наслідки. Утворення Речі Посполитої. Політичне становище українських земель під владою Польщі. Адміністративний устрій українських земель. Соціально-економічний розвиток. Сільськогосподарське виробництво. Категорії селян. Запровадження панщини. Розвиток ремесла і промислів. Поява підприємств мануфактурного типу. Торгівля. Природно-географічні та історичні умови формування етнічної території української народності в період феодалізму. Етапи формування української народності. Розвиток економічних зв'язків, самосвідомості, формування своєрідних рис мови, етнічної культури, побуту і звичаїв народу. Історіографія проблеми формування

української народності. Виникнення братств. Становище української православної церкви. Берестейська церковна унія 1596 року.

Розділ 3. Українські землі в сер. XVII ст. - першій половині XIX ст.

Тема 9. Виникнення українського козацтва. Запорізька Січ.

Причини, джерела поповнення і час виникнення козацтва. Версії походження козацтва та його організаційна структура перших часів існування, Територія, чисельність, заняття, побут, звичаї козацтва. Поява перших січей Створення реєстрового козацького війська. Роль козацтва у боротьбі проти турецько-татарських загарбників. Морські походи козаків. П. Конашевич-Сагайдачний, його політична, військова, просвітницька діяльність. Участь українського козацтва у Хотинській війні. Боротьба українського народу проти польсько-шляхетської експансії. Козацько-селянські повстання під проводом К. Косинського, С. Наливайка. Початок опришківства. Козацько-селянські повстання 20-30-х років XVII століття під проводом М. Жмайла, Т. Федоровича, І. Сулими, П. Бута, Я. Острянина, Д. Гуні. Значення козацьких повстань у розгортанні національно-визвольної боротьби українського народу. Державотворчі тенденції в діяльності козацтва. Козацтво як явище світової історії.

Тема 10. Національно – визвольна війна українського народу середини XVII ст.

Гетьманщина

Україна напередодні Визвольної війни. Її соціально-політичні передмови. Характер, рушійні сили і мета Визвольної війни. Початок повстання, основні етапи визвольної боротьби. Перемоги під Жовтими Водами та Корсунем та поширення повстанського руху на всі українські землі. Воєнний триумф під Пилявцями та визволення західноукраїнських земель. Формування державницької ідеї в ході військових дій і початок створення нової Української держави. Перемога під Зборовим і реакція українського суспільства на умови Зборівської угоди 1649 року. Дипломатичні та військові успіхи в 1650 році. Поразка під Берестечком та її наслідки. Умови Білоцерківського договору 1651 року. Розгром польського війська під Батогом, бої під Монастирищем і Жванцем. Жванецька угода. Українсько-російські зв'язки в роки війни. Поступове зближення України з Росією. Рішення Земських соборів 1651 та 1653 років. Переяславська Рада 1654 року: її мета та значення. Березневі статті та їх оцінка в історичній літературі. Програма Б. Хмельницького щодо побудови Козацької держави на основі ідеї української соборності. Основні етапи розробки програми державного будівництва та боротьби за її реалізацію. Найхарактерніші ознаки Української козацької республіки. Її суспільний та державний та державний устрій. Перетворення козацтва в привілейований стан суспільства. Осінньо-зимові кампанії 1654-1657 років та її трагічні наслідки для козацької України. Віденське перемир'я. Зміна зовнішньополітичної орієнтації Б. Хмельницького. Смерть Б. Хмельницького та його роль в історії України.

Тема 11. Козацька Україна наприкінці 50-80-х рр. XVII ст.

Гетьман І. Виговський та основні напрями його державної політики. Гадяцька угода 1658 року. Причини та наслідки краху політики І. Виговського. Гетьманство Ю. Хмельницького. Переяславські статті 1659 року. Слободищенський трактат 1660 року. Територіальний розкол України на Лівобережжя і Правобережжя. Гетьман П. Тетеря та І. Брюховецький. Україна у політичних планах Росії, Польщі та Туреччини.

Період "Руїни". Внутрішня і зовнішня політика гетьмана П. Дорошенка на Правобережжі. Андрусівське перемир'я 1667 року та його наслідки для України. Боротьба П. Дорошенка за збереження єдності України. Гетьмани Д. Многогрішний та І. Самойлович. Дальше обмеження автономії України. Вічний мир 1686 року і остаточне закріплення поділу України.

Тема 12. Українські землі наприкінці XVII ст - в другій половині XVIII ст.

Особливості територіально-політичного устрою Гетьманщини, Зміна соціального і національного складу населення. Зміни у сільському господарстві. Зростання феодального старшинського та монастирського землеволодіння. Наступ на політичну автономію України. Правління гетьмана І. Мазепи. Коломацькі статті 1687 року. Зміцнення влади козацької старшини. Соціальна політика І. Мазепи. Участь України у Північній війні 1700-1721 років. Вступ шведських військ в Україну і перехід гетьмана І. Мазепи на бік шведського короля Карла

ХІІ. Політичні причини та наслідки поразки І. Мазепи. Гетьман П. Орлик та його Конституція. Обрання гетьманом І. Скоропадського. Посилення колоніальної політики Російської імперії щодо України. Перша Малоросійська колегія, її завдання і функції. Наказний гетьман П. Полуботок. Перша ліквідація гетьманства. Відновлення гетьманства. Зміцнення української державності за гетьманування Д. Апостола. Друга ліквідація гетьманства.

Тема 13. Українські землі в другій половині ХVІІІ ст.

Внутрішня політика останнього очільника Гетьманщини. Діяльність Другої Малоросійської колегії. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Ліквідація Запорозької Січі. Ліквідація автономії Гетьманщини. Опришківський та гайдамацькі рухи. Зміни в політичному становищі Правобережної України та західноукраїнських земель після поділів Речі Посполитої (1772, 1793, 1795). Реформи Марії Терезії та Йосифа ІІ, їх вплив на українські землі. Культура і духовність.

Тема 14. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці ХVІІІ ст. - в першій половині ХІХ ст.

Адміністративно-територіальний поділ українських земель у складі Російської імперії. Українське національне відродження: початок, періоди та особливості. Відновлення українського козацтва в часи французько-російської війни. Кирило-Мефодіївське братство. Поширення в Україні російського та польського суспільних рухів. Початок промислового перевороту.

Тема 15. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці ХVІІІ ст. - в першій половині ХІХ ст.

Адміністративно-територіальний поділ західноукраїнських земель. Початок національного відродження: діяльність «Руської трійці». Альманах «Русалка Дністровая». Західноукраїнські землі в європейській революції (1848-1851рр.) Досвід парламентаризму. Освіта. Наука. Література. Образотворче мистецтво. «Історія Русів». Галицько-руська матиця. Собор руських вчених.

Розділ 4.: Українські землі другої половини ХІХ – на початку ХХст.

Тема 16. Українські землі у складі Російської імперії другої половини ХІХ століття - на початку ХХст..

Події Кримської війни 1853—1856рр. а поразка Російської імперії. Буржуазні реформи 60–70 рр. ХІХ ст. та процеси модернізації в Україні. Українські підприємці. Політика російського царизму щодо України. Розвиток громадського руху. Національне відродження кримсько-татарського народу. Утворення монополістичних об'єднань в Україні. Земельна реформа П. Столипіна та її вплив на Україну. Консолідація української нації. Створення політичних партій Наддніпрянщини. Самостійницька й автономістська течії в національному русі. Події 1905-1907рр. в Україні. Діяльність українських громад в І та ІІ Державних думах. Діяльність «Просвіти». Посилення російського імперського наступу на Україну в 1907-1914рр.

Тема 17. Українські землі у складі Австро - Угорської імперії другої половини ХІХ століття - на початку ХХст..

Політика австрійського уряду щодо західноукраїнських земель. Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта». Українські видання: «Правда», «Діло» «Записки Наукового товариства ім. Шевченка». Розвиток кооперативного руху. Трудова еміграція. Політизація українського національного руху та утворення перших політичних партій. Становище промисловості та сільського господарства. Радикалізація українського політичного руху. Вплив УГКЦ на формування національної свідомості населення західноукраїнських земель.

Тема 18. Українські землі на початку ХХст. Перед викликами модернізації.

Розділ 5. Україна між двома світовими війнами

Тема 19. Україна в роки Першої світової війни.

Україна в геополітичних планах країн Антанти і Центральних держав. Війна та українські політичні сили. Головна українська рада. Діяльність Союзу визволення України. Загальна українська рада. Воєнні дії на території України в 1914-1917рр. Українці в арміях воюючих держав. Формування легіону Українських січових стрільців. Бойовий шлях легіону Українських

січових стрільців (УСС). Політика Російської імперії та Австро-Угорщини на українських землях у 1914-1917рр.

Тема 20. Початок української революції.

Лютнева революція 1917 р. й Україна. Початок Української революції. Еволюція поглядів політичних сил в питанні самовизначення. Універсали Центральної Ради. Початок українізації армії. Вільне козацтво. Відносини Центральної Ради з Тимчасовим урядом та більшовицькою Росією. Проголошення УНР. Кримськотатарський національний рух. Курултай та Кримська Народна Республіка. Початок агресії більшовицької Росії проти УНР. Проголошення в Харкові радянської влади. Перша війна радянської Росії з УНР. Проголошення незалежності УНР. Бій під Крутами. Радянська окупація України. Берестейський мирний договір. Вигнання більшовиків із території УНР. Похід Петра Болбочана на Крим. Конституція УНР.

Початок Лютневої буржуазно-демократичної революції 1917 р. в Росії та її вплив на суспільно-політичні процеси в Україні.

Тема 21. Розгортання Української революції. Боротьба за відновлення державності.

Гетьманський переворот. Утворення Української Держави. Павло Скоропадський. Внутрішня та зовнішня політика. ЗУНР. Український національний рух у Буковині та Закарпатті. Злука УНР і ЗУНР та її історичне значення. Початок українсько-польської війни. (1918-1919). Директорія. Друга війна УНР із радянською Росією. Більшовицький режим в Україні. Ухвалення Конституції УСРР 1919 року. Політика «воєнного комунізму». Червоний терор. Військова інтервенція Антанти на півдні України. Денікінський режим в Україні. Відновлення більшовицького режиму. Перший Зимовий похід. Варшавська угода та війна з радянською Росією. Польсько-радянська війна на території України.. Другий Зимовий похід армії УНР. Холоднорська республіка (1919-1922). Культура і духовність.

Розділ 6. Україна в складі тоталітарної імперії-СРСР.

Тема 22. Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні.

Масовий голод у південних губерніях УСРР 1921–1923 рр. Антирелігійна кампанія. Впровадження НЕПу в Україні. Входження УСРР до складу Радянського Союзу Економічне, соціальне та повсякденне життя населення в роки НЕПу. Національна політика радянської влади в УСРР. Молдавська АСРР. Суспільно-політичне життя. Ліквідація багатопартійності. Українізація (коренізація). Згортання НЕПу і перехід до директивної економіки. Індустріалізація. Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих. Культура. Духовне життя.

Тема 23. Утвердження більшовицького тоталітарного режиму в Україні.

Початок сталінської модернізації економіки УСРР і перехід до форсованої індустріалізації. Насильницька колективізація. Директивне господарювання. Хлібозаготівельні кризи 1927–1929 рр. Причини й перебіг Голодомору 1932—1933. «Закон про 5 колосків». Примусові хлібозаготівлі. «Чорні дошки». Масштаби та наслідки Голодомору. Національно-демографічні зміни. Формування культу особи Йосипа Сталіна. Порушення прав людини в умовах тоталітарного режиму. Масові репресії та їх ідеологічне виправдання. Політичні процеси 1920-х — початку 1930-х рр. Згортання українізації. Посилення русифікаторської політики. Конституція УРСР 1937 р. Розстріляне відродження. Биківня та інші місця масових поховань жертв репресій. Антицерковна політика влади та її наслідки. Ліквідація УАПЦ.

Ідеологізація національно-культурного життя радянської України 1921—1939 рр. Освіта. Наука. Мистецькі спілки. Кінематограф. Митці Розстріляного відродження. Соціалістичний реалізм.

Тема 24. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період.

Правовий статус західноукраїнських земель у складі Польщі. Економічне і соціальне становище населення. Національна політика Польщі. Осадництво. «Пацифікація». Українська кооперація. Просвітні організації краю. Українська військова організація (УВО) й Організація українських націоналістів (ОУН). Українські землі у складі Румунії. Татарбунарське повстання. Суспільно-політичне життя. Українські землі у складі Чехо-Словаччини. Правовий статус Закарпаття. Суспільно-політичне й економічне життя.. Карпатська Січ. Августин Волошин. Культурне життя українських земель.

Розділ 7: Україна у II-й половині XX ст

Тема 25. Україна в роки Другої світової війни

Українське питання у міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Українці в польській армії. Вступ Радянського Союзу у

війну. Вхідження Східної Галичини, Волині, Північної Буковини, Хотинщини та Південної Бессарабії до складу УРСР. Радянізація новоприєднаних територій. Правовий статус громадян на анексованих територіях. Масові політичні репресії 1939—1940 рр. Політичне та соціально-економічне становище в Україні напередодні німецько-радянської війни. Бойові дії в 1941—1942 рр. Відступ Червоної Армії. Мобілізаційні заходи. Тактика «випаленої землі». Окупація України військами Німеччини та її союзниками. Нацистський «новий порядок». Колабораціонізм. Остарбайтери. Концтабори. Масове знищення мирного населення. Голокост. Опір окупантам. Український визвольний рух. Степан Бандера. Проголошення Акта відновлення Української Держави. Поліська січ. Створення УПА. Українсько-польське протистояння. Українська Головна Визвольна Рада (УГВР). Радянський партизанський рух. Сидір Ковпак. Радянський наступ взимку 1942—1943 рр. Бої на Лівобережжі влітку-восени 1943 р. Битва за Дніпро. Звільнення Києва. Вигнання німецьких військ та їх союзників із Правобережної та Південної України. Депортація з Криму кримських татар та інших народів. Завершення бойових дій на території України. Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй у роки Другої світової війни. Кузьма Дерев'янка. Українське питання на Ялтинській та Потсдамській конференціях. Ціна війни.

Тема 26. Україна в повоєнний період

Україна — співзасновниця ООН. Міжнародні договори другої половини 1940-х — початку 1950-х рр., встановлення кордонів УРСР. Участь УРСР в інших міжнародних організаціях.

Внутрішньополітичне й економічне становище УРСР. Особливості відбудовчого процесу. Масовий голод 1946—1947 рр. Зміцнення тоталітарного режиму. Ідеологічні кампанії.

Відновлення політики радянізації в західних областях України. Український визвольний рух у 1944—1950-х рр. Р. Шухевич. Обмін населенням між Польською Народною Республікою та УРСР. Масові депортації (1944—1946 рр.). Операції «Вісла» та «Захід». Ліквідація УГКЦ. Культура і духовність.

Тема 27. Україна в умовах деєталінізації.

Участь українців у повстаннях у єталініських концтаборах 1953—1954 рр. Внутрішньополітичне становище Української РСР у єередині 50-х рр. Адміністративно-територіальні зміни. Вхідження Кримської області до складу УРСР. Стан промисловості та єільського господарства. Початок лібералізації суєпільного життя. XX з'їзд КПРС. Реабілітація єертьв єталініських репресій. Відлига. Заєострення боротьби єеред вищого партійного керівництва України. Зародження дисидентського руху в Україні та його особливості. Левко Лук'яненко. Зміни в управлінні господарством. Раднарєоспи. Розвиток промисловості. Аєрарна політика у другій половині 1950-х — єершій половині 1960-х рр. Хруєцовські надєроєрами. Антиреєжимні виступи 1960-хрр. Культура і духовність.

Тема 28. Україна в період єистемної кризи радянської єистеми (єередина 1960-х — єередина 1980-х рр.)

Ідеологічні орієнтири партійно-радянського керівництва. Петро Шелест, Володимир Щербієцький. Конституція УРСР 1978 р. Зміни в єоціальній та національній єструктурі населення. Привілеєйоване становище партійних радянських працівників. Єспоби реєрформування командної економіки в другій половині 1960-х рр. Економічне становище УРСР у 1970-ті — на початку 1980-х рр. Продовольчі єроєрами. Дисидентський рух: течії, форми та єметоди боротьби. Іван Дзюба «Інтернаціоналізм чи русифікація». Українська Єельєінська єрупа. Самвидав. Микола Руденко. Кримськотатарський національний рух. Культура і духовність.

Тема 29. Україна в умовах відновлення єержавної незалежності, її роль у розпаді СРСР.

Початок переєбудови в СРСР. Чорнобильська катастрофа. Стан економіки. Шахтарські єстрайки. «Єласність» і лібералізація. Зрушення у політичному житті України. Розєортання єстрайкового руху. Єрмування баєатопартійної єистеми. Активізація національно-єеємократичного руху в другій половині 1980-х рр. Національні єроаєадські організації і об'єєднання. Релієйне вієрродження. Вихід УГКЦ з підпілля. Вибори до Верховної Ради УРСР і місцевих рад 1990 р. Створення Автономної Республіки Крим (12 лютого 1991 р.). Декларація про єержавний суверенітет України. Єспроба єержавного переєвороту в СРСР у єерпні 1991 р. Акт єроєлошення незалежності України та її міжнародне визнання. Культура. Духовне вієрродження.

Тема 30-31. Розвиток України як незалежної держави.

Вихід незалежної України на міжнародну арену. Початок державотворчих процесів. Початок формування Збройних сил та правоохоронних органів України. Повернення кримських татар на історичну батьківщину. Статус Криму. Позачергові вибори до Верховної Ради та дострокові президентські вибори у 1994 р. Конституція України 1996 р. Стан економіки України у 1991—1998 рр. Соціальна диференціація суспільства. Запровадження національної валюти. Демографічні процеси. Трудова еміграція. Стан сільського господарства. Початок реформ в аграрному секторі. Основні тенденції економічного розвитку України у 1998—2008 рр. Становлення олігархічної системи. Пошуки шляхів економічної стабілізації. Політична розбудова суспільства. Виборчі кампанії 1998 та 1999 рр. Леонід Кучма. Рухи протесту початку 2000-х рр. Парламентські вибори 2002 р. Президентські вибори 2004 р. Конституційна реформа 2004 р. Помаранчева революція 2004 р. Початок інтеграції української економіки у європейський та світовий економічний простір. Культура і духовність.

Тема 32-33. Європейський вибір України. Російсько-українська війна.

Суспільно-політичне життя та соціально-економічний розвиток України у 2005—2013 рр. Конституційна реформа 2010 р. Віктор Янукович. Формування зовнішньої політики України. Ядерне роззброєння. Україна в міжнародних організаціях. Революція гідності 2013—2014 рр. Небесна Сотня. Загострення відносин із Російською Федерацією. Процес європейської інтеграції та його призупинення. Студентський майдан. Євромайдан. Анексія та тимчасова окупація Криму Російською Федерацією. Агресія Росії проти України. Початок Антитерористичної операції (АТО) в Донецькій та Луганській областях. Дострокові президентські вибори 2014 р. Петро Порошенко. Угода про асоціацію між Україною й Європейським Союзом. Процес мирного врегулювання: Мінські угоди та «нормандська четвірка». Формування громадянського суспільства. Соціально-економічний розвиток України у 2014—2016 рр. Євроінтеграційний поступ України: угода про асоціацію між Україною та ЄС. Особливості культурного розвитку України (1991—2016 рр.). Релігійне життя. Зміни в системі національної освіти. Основні тенденції розвитку науки. Література і мистецтво. Президентські вибори 2019. Обрання президентом України Володимира Зеленського. Земельна та інфраструктурна реформи. Цифровізація України. Широкомасштабне вторгнення РФ на терени України. Ідеологема «денаціфікація» України. Російська пропаганда як елемент підбурювання до війни та геноциду. Утворення міжнародної коаліції держав для підтримки України та зміцнення її обороноздатності. Надання Україні статусу кандидата в члени ЄС. Рух Опору на тимчасово окупованих територіях. Біженці та вимушені переселенці. Примусове переселення громадян України до РФ.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин			
	Денна форма			
	усього	у тому числі		
		лекції	сем./практ	с.р.
1	2	3	4	5
II семестр				
Українські землі від найдавніших часів і до першої половини XIX ст.				
Розділ 1. Стародавня історія України				
Тема 1. Стародавня історія України	2	—	2	—
Тема 2. Східні слов'яни	1	—	1	—
Тема 3. Русь-Україна (Київська держава) у II пол. XI – I пол. XIII ст.	1	—	1	—
Тема 4. Королівство Руське (Галицько-Волинська держава). Монгольська навала	2	—	2	—
Всього за розділом 1	6	—	6	—
Розділ 2. Українські землі в складі інших держав (II пол. XIV - I пол. XVII ст.)				
Тема 5. Руські удільні князівства у складі іноземних держав у II пол. XIV – I пол. XVI ст. Кримське ханство	1	—	1	—
Тема 6 Українські землі у складі Речі Посполитої (II пол. XVI ст.)	1	—	1	—
Тема 7. Українські землі у складі Речі Посполитої (I пол. XVII ст.)	1	—	1	—
Модульна атестація №1	+	—	—	—
Всього за розділом 2	3	—	3	—
Розділ 3. Українські землі в сер. XVII ст. - першій половині XIX ст.				
Тема 8. Виникнення козацтва. Запорозька Січ	1	—	1	—
Національно-визвольна війна українського народу сер. XVII ст. ст.	2	—	2	—
Тема 9. Козацька Україна наприкінці 50-х -сер. 80-х. рр. XVII ст.	1	—	1	—
Тема 10. Українські землі наприкінці XVII ст.- першій половині XVIII ст.	1	—	1	—
Тема 11. Українські землі в II пол. XVIII ст.	1	—	1	—
Тема 12. Українські землі в складі Російської імперії наприкінці XVIII ст. -в першій половині XIX ст.	1	—	1	—
Тема 13.Українські землі в складі Австрійської імперії наприкінці XVIII ст. - в першій половині XIX ст.	1	—	1	—

Всього за розділом 3	8	–	8	–
<i>Розділ 4.: Українські землі другої половини XIX – на початку XXст.</i>				
Тема 15. Українські землі в складі Російської імперії в II п. XIX ст. -на початку XX ст.	1	–	1	–
Тема 16. Україна в складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст. - на поч. XX ст.	1	–	1	–
Тема 17-18.Українські землі на початку XX ст	1	-	1	-
Модульна атестація №2	+	–	–	–
Всього за розділом 4	3	–	3	–
Усього годин за II семестр	20	–	20	–
III семестр				
<i>Розділ 5. Україна між двома світовими війнами</i>				
Тема 19.Україна в роки Першої світової війни	4	2	2	–
Тема 20.Початок української революції.	6	2	4	–
Тема 21-22. Розгортання української революції Боротьба за відновлення державності.	8	4	4	–
Модульна атестація №3	+	–	–	–
Разом за розділом 5	18	8	10	–
<i>Розділ 6. Україна в складі тоталітарної імперії-СРСР.</i>				
Тема23.Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні.	4	2	2	–
Тема 24. Утвердження радянської влади в Україні (1929–1938 рр.)	8	4	4	–
Модульна атестація №4	+	–	–	–
Разом за розділом 6	12	6	6	–
Усього годин за III семестр	30	14	16	–
IV семестр				
<i>Розділ 7: Україна у II-й половині XX ст.</i>				
Тема 25. Західноукраїнські землі у 1921–1939 рр	8	4	4	–
Тема 26. Україна в роки Другої світової і Великої Вітчизняної воєн (1939–1945 рр.)	10	4	6	–
Тема 27. Україна в перші повоєнні роки (1945 – початок 50-х років XX ст.)	6	4	2	–
Тема 28. Україна в умовах десталінізації (1953–1964 рр.)	8	4	4	–
Модульна атестація №5	+	–	–	–
Тема 29. Україна в період загострення кризи радянської системи (середина 60 – початок 80-х рр. XX ст.)	6	2	4	–
Тема 30. Відновлення незалежності України та розпад Радянського Союзу:	6	4	2	–
1.становлення України як незалежної держави;	6	4	2	–
2.творення нової України.	4	2	2	–

Тема 31. Європейський вибір України. Російсько-українська війна.	6	2	4	
Модульна атестація №6	+	–	–	–
Разом за розділом 7	60	30	30	–
Усього годин за IV семестр	60	30	30	–
Всього годин	110	44	66	–

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Україна в роки Першої світової війни	2
	Початок української революції.	2
	Розгортання української революції Боротьба за відновлення державності.	4
	Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні.	2
	Утвердження радянської влади в Україні (1929–1938 рр.)	4
	Західноукраїнські землі у 1921–1939 рр.	4
	Україна в роки Другої світової і Великої Вітчизняної воєн (1939–1945рр.)	4
	Україна в перші повоєнні роки (1945 – початок 50-х років ХХ ст.)	4
	Україна в умовах деєталінізації (1953–1964 рр.)	4
0	Україна в період загострення кризи радянської системи (середина 60 – початок 80-х рр. ХХ ст.)	4
1	Відновлення незалежності України та розпад Радянського Союзу	2
2	Становлення України як незалежної держави.	2
3	Творення нової України	2
4	Європейський вибір України. Російсько-українська війна.	4
Разом		44

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (практичних/лабораторних)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Стародавня історія України	2
2	Східні слов'яни	1
3	Русь-Україна (Київська держава)	1
4	Королівство Руське (Галицько-Волинська держава). Монгольська навала	2

5	Руські удільні князівства у складі іноземних держав у II пол. XIV – I пол. XVI ст. Кримське ханство	1
6	Українські землі у складі Речі Посполитої (II пол. XVI ст.)	1
7	Українські землі у складі Речі Посполитої (I пол. XVII ст.)	1
8	Виникнення козацтва. Запорозька Січ	1
9	Національно-визвольна війна українського народу сер. XVII ст.	2
10	Козацька Україна наприкінці 50-сер. 80-х. рр. XVII ст.	1
11	Українські землі наприкінці XVII ст.-першій половині XVIII ст.	1
12	Українські землі в II пол. XVIII ст.	1
13	Українські землі в складі Російської імперії наприкінці XVIII ст. -в першій половині XIX ст.	1
14	Українські землі в складі Австрійської імперії наприкінці XVIIIст. - в першій половині XIX ст.	1
15	Українські землі в складі Російської імперії в II п. XIX ст. -на початку XX ст.	1
16	Україна в складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст. - на поч. XX ст.	1
17	Українські землі на початку XX ст.	1
18	Україна в роки Першої світової війни	2
19	Початок української революції.	4
20	Розгортання української революції Боротьба за відновлення державності.	4
21	Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні.	2
22	Утвердження радянської влади в Україні (1929–1938 рр.)	4
23	Західноукраїнські землі у 1921–1939 рр.	4
24	Україна в роки Другої світової і Великої Вітчизняної воєн (1939–1945 рр.)	6
25	Україна в перші повоєнні роки (1945 – початок 50-х років XX ст.)	2
26	Україна в умовах деєталінізації (1953–1964 рр.)	4
27	Україна в період загострення кризи радянської системи (середина 60 – початок 80-х рр. XX ст.)	4
28	Відновлення незалежності України та розпад Радянського Союзу	2
29	Становлення України як незалежної держави.	2
30	Творення нової України.	2
31	Російсько-українська війна.	4
Разом		66

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Програмою не передбачено

НЕФОРМАЛЬНА/ІНФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Неформальна освіта — це освіта, яка здобувається за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Форми неформальної освіти – тренінги, майстер-класи, вебінари, дистанційні курси.

Інформальна освіта (самоосвіта) — це освіта, яка ґрунтується на самоорганізованому здобутті особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю.

Оцінювання результатів навчання, отриманих шляхом неформальної/ інформальної освіти відбувається передбаченими контрольними та тестовими індивідуальними завданнями, практичними роботами відповідно до робочих програм навчальних дисциплін. Здобувач фахової передвищої освіти не може бути звільненим від атестації за підсумками визнання результатів неформального /інформального навчання. Порядок та процедура визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної/інформальної освіти у ЕПФК ЗНУ, регламентується відповідним Положенням, яке розміщено на сайті коледжу.

Перелік покликань для здобуття неформальної/ інформальної освіти:

- Повний курс підготовки до ЗНО/НМТ: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:ZNO+HISTORY101+2017_T1
- Історія: зародження української нації <https://courses.ed-era.com/courses/EdEra/hi102/Hi102/about> (для I курсу)
- Новітня історія України: від початку II Світової війни до сучасності- https://prometheus.org.ua/course/course-v1:KNU+101+2014_T2 (для II курсу)
- Становлення сучасної України <https://www.coursera.org/learn/the-making-of-modern-ukraine-ua> (для II курсу тема: Творення нової України)
- Україна на шляху до ЄС-https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+UAEU101+2023_T2 (для II курсу, тема: Творення нової України)
- Перемовини про вступ України до ЄС-https://prometheus.org.ua/course/course-v1:ANTS+INEU101+2024_T2
- <https://naurok.com.ua/konkurs> (Всеукраїнські конкурси для студентів за темами 9-11 класу із можливістю отримати сертифікат)
- <https://naurok.com.ua/olimpiada> (Олімпіади для студентів за темами 9-11 класу із сертифікацією).

Для ознайомлення із освітніми програмами додаткова інформація за наступними посиланнями:

- www.coursera.org.
- prometheus.org.ua. ...
- www.ed-era.com.

8. ВИДИ КОНТРОЛЮ ТА СИСТЕМА НАКОПИЧЕННЯ БАЛІВ

Контроль навчальної діяльності студентів I та II курсу здійснюється відповідно до Національної 12-бальної системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з історії України (табл.8.1):

Табл. 8.1. Національна 12-бальна система оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з історії України

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень студентів
I. Початковий	1	Студент(ка) називає одну-дві події, дати, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти

	2	Студент(ка) називає декілька подій, дат, історичних постатей або історико-географічних об'єктів; вибирає правильний варіант відповіді на рівні «так-ні»; має загальне уявлення про лічбу часу в історії
	3	Студент(ка) двома-трьома простими реченнями розповісти про історичну подію чи постать; упізнати її за описом; співвіднести рік зі століттям, століття - з тисячоліттям; має загальне уявлення про історичну карту
II. Середній	4	Студент(ка) репродуктивно відтворює невелику частину навчального матеріалу теми, пояснюючи історичні терміни, подані в тексті підручника, називаючи одну-дві основні дати; показуючи на карті історико-географічний об'єкт
	5	Студент(ка) з допомогою викладача відтворює основний зміст навчальної теми, визначати окремі ознаки історичних понять, називати основні дати; показувати на історичній карті основні місця подій
	6	Студент(ка) самостійно відтворює фактичний матеріал теми, може давати стисло характеристику історичній постаті, встановлювати послідовність подій; користуватись за допомогою викладача наочними та текстовими джерелами історичної інформації
III. Достатній	7	Студент(ка) послідовно й логічно відтворює навчальний матеріал теми, виявляє розуміння історичної термінології, характеризує події (причини, наслідки, значення), виокремлює деякі ознаки явищ і процесів; «читає» історичні карти з допомогою їх легенди; використовує історичні документи як джерело знань
	8	Студент(ка) володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією, дає правильне визначення історичних понять, аналізує описані історичні факти, порівнює однорідні історичні явища, визначає причинно-наслідкові зв'язки між ними, встановлює синхронність подій у межах теми; дає словесний опис історичних об'єктів, використовуючи легенду карти
	9	Студент(ка) оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти та формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами; дає порівняльну характеристику історичних явищ, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки; синхронізує події в межах курсу, аналізує зміст історичної карти
IV. Високий	10	Студент(ка) використовує набуті знання для вирішення нової навчальної проблеми; виявляє розуміння історичних

		процесів; робить аргументовані висновки, спираючись на широку джерельну базу; рецензує відповіді студентів; співставляє й систематизує дані історичних карт; синхронізує події вітчизняної та всесвітньої історії
	11	Студент(ка) володіє глибокими знаннями, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, співвідносити історичні процеси з періодом на основі наукової періодизації історії
	12	Студент(ка) системно володіє навчальним матеріалом; самостійно характеризує історичні явища, виявляє особисту позицію щодо них; уміє виокремити проблему й визначити шляхи її розв'язання; користується джерелами інформації, аналізує та узагальнює її

Зважаючи на те, що курс Історія України є інтегрованою дисципліною й підсумкова оцінка повинна бути виставлена у диплом «молодшого бакалавра», необхідно перевести навчальні досягнення здобувачів фахової передвищої освіти з 12-бальної у 100-бальну систему (див. Табл. 8.2.).

Табл. 8.2. Шкала переведення навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти з 12-бальної у 100-бальну

12- бальна шкала	30- бальна шкала	100- бальна шкала	ECTS	4- бальна шкала	Оцінка
1	0-3	0-34	FX	2	Незадовільно
2	4-6	35-49	F		
3	7-9	50-59			
4	10-12	60-64	E	3	Задовільно
5	13-15	65-69			
6	16-18	70-74			
7	19-21	75-79	C	4	Добре
8	22-24	80-84			
9	25-27	85-89			
10	28	90-93	A	5	Відмінно
11	29	94-97			
12	30	98-100			

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. – 4-те вид., доповн. – К.: Академвидав, 2014. – 720 с.
2. Земерова Т.Ю. Історія України [Текст] : за програмою основ. і ст. шк. + профіл. рівень / Тетяна Земерова, Ірина Скирда. – 3-тє вид., перероб. і допов. – Харків : Весна, 2016. – 752 с.

3. Історія України : підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти / В.С. Власов, О.Є. Панарін, Ю. А. Топольницька. - Київ : Літера ЛТД, 2020. – 176 с.
4. Історія України : підруч. для 8 кл. закл. загал. серед. освіти / О.В. Гісем, О.О. Мартинюк. – Харків : Вид-во «Ранок», 2021. – 192 с.
5. Історія України : підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів / О.В. Гісем, О.О. Мартинюк. – Харків : Вид-во «Ранок», 2017. – 288 с.
6. Історія України (рівень стандарту) : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 256 с.
7. Історія України. Рівень стандарту : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти /Г. Хлібовська, М. Крижановська, О. Наумчук. – Тернопіль : Астон, 2023. – 292с.: іл.
8. Історія України (рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / В. С. Власов, С. В. Кульчицький. – Київ : Літера ЛТД, 2019. – 256 с.
9. Історія України (рівень стандарту) : підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти / О.Струкевич, С.Дровозюк. – Київ : Грамота , 2019. – 240 с.:іл.
10. Історія України [Текст] : навч. посіб. / [Р. І. Ветров та ін. ; під заг. ред. С. П. Донченко] ; Дніпродзержин. держ. техн. ун-т (ДДТУ). - Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2015. - 504 с.
11. Історія України [Текст] : підруч. для студентів неіст. спец. ВНЗ / [О. М. Бут та ін.] ; за ред. д-ра іст. наук, проф. М. І. Бушина, д-ра іст. наук, проф. О. І. Гуржія ; Черкас. держ. технол. ун-т. - Черкаси : Український літопис, 2016. – 642 с.
12. Історія та культура України: навчальний посібник / О.С. Каденюк, В.В. Сажко. – Кам'янець-Подільський : Подільський державний університет, 2022. – 445 с.
13. Комарніцький О. Б. Історія України [Текст] : навч. посіб. для студентів коледжів, технікумів та училищ / О.Б. Комарніцький. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2015. – 596 с.
14. Новітня історія України (1945–2020 роки) : навч. посібник / Костянтин Кондратюк, Володимир Качмар. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 212 с.
15. Литвин В. Історія України: підручник / В. Литвин. - Вид. 6-те, доп. - К.: Наукова думка, 2011. - 840 с.

Додаткова:

1. Анісімов В.В. Історія України : словник-довідник / В. В. Анісімов. – К. : УБС НБУ, 2012. – 284 с.
2. Ісакова Н.П., Кропивко О.М., Паламарчук Н.І. Історія України (в схемах і таблицях): Навч. посіб. – К.: Аграрна освіта, 2005. – 204 с.
3. Лазарович М.В. Історія України: навч. посіб. / М.В. Лазарович. – 3-тє вид., стер. – К. : Знання, 2013. – 685 с.
4. Левицька Н.М. Історія України. Україна в світі: історія і сучасність : Навч. пос. Вид. 2-ге, доп. і перер. - К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 424 с.
http://pidruchniki.com/16321010/istoriya/istoriya_ukrayini
5. Пархоменко В.А. Історія Української революції 1917-1921 рр.: Навчальний посібник. – Миколаїв, 2021. – 234 с.

6. «Усе найцікавіше про історію і звичаї України» / Галушко К.Ю. - Виват, 2022. – 320 с.

Інформаційні ресурси:

1. Історія України: Навчальна база електронних ресурсів MOODLE Економіко-правничого фахового коледжу Запорізького національного університету [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://epkmoodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1135>
2. Воєнна історія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://warhistory.ukrlife.org>. — Назва з титулу екрану.
3. Голодомор в Україні 1932–1933 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://golodomor.ukrinform.com>. — Назва з титулу екрану.
4. Ізборник. Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.izbornyk.org.ua>. — Назва з титулу екрану.
5. Інститут історії України НАН України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.history.org.ua>. — Назва з титулу екрану.
6. Історико-культурологічні та лінгвістичні нариси [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrainaforever.narod.ru>. — Назва з титулу екрану.
7. Історія України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uahistory.cjb.net>. — Назва з титулу екрану.
8. Історія Українського козацтва XV–XXI ст. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cossackdom.com>. — Назва з титулу екрану.
9. Книги та підручники з історії України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.history.vn.ua>. — Назва з титулу екрану.
10. Музейний простір України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.prostir.museum>. — Назва з титулу екрану.
11. Нариси історії України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://history.franko.lviv.ua>. — Назва з титулу екрану.
12. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>. — Назва з титулу екрану.
13. Українська історична бібліотека [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrhistory.narod.ru>. — Назва з титулу екрану.
14. Український інститут національної пам'яті [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.memory.org.ua>. — Назва з титулу екрану.